Rapport

text Louise Abrahamsson, bilder Susanna Markenbrand

Rapport är grenen för hela familjen! I rapport så skall hunden skickas med meddelanden i en rapporthylsa mellan två förare och det är en mycket trevlig gren att träna och tävla sin hund i. Allra bäst är att försöka hitta likasinnade som man kan träna och få hjälp av men det går också alldeles utmärkt att bara träna själva, med familjen...

Astrid och Arve delar på något gott i rapportskogen

Extra krydda i sporten blir det i och med att hunden själv ska springa mellan sina förare, du har sällan en aning om vad hunden kan tänkas stöta på för svårigheter däremellan!

Urspung

Rapporthunden kom till när militären behövde pålitliga och säkra budbärare. Hundarna skickades med meddelanden mellan olika trupper och ibland skulle de själva hitta igen en trupp som förflyttat sig. Hundar utbildades av militären i Sverige framförallt åren kring andra världskriget. Rapporthunden fick en kort militär karriär och enligt källor så lades verksamheten officiellt ner 1946, det kommit då andra sätt (radio) att kommunicera på. I Finland har man brukat militära rapporthundar skarpt och en av de omskrivna hjältarna från finska vinterkriget är just en rapporthund! Sverige och Finland har fortfarande rapport kvar som tävlingsgren och länderna möts årligen med sina bästa ekipage i Nordiska Mästerskapen.

Tävlingsupplägg

Tävlingsmässigt så ser rapportgrenen ut ungefär som de andra grenarna, man tävlar i fyra olika klasser och det blir svårare ju högre upp man tävlar. Skillnaden mot de andra grenarna är att alla hundar påverkar de övriga, oavsett gren! Då man kommer till tävlingsplatsen anvisas varje hunden egen uppbindningsplats på en så kallad A-station. A-stationen och hundens plats är under hela dagen densamma, övriga stationer ”flyttas fram”. Efter att alla hundar förberetts med SBK-skynken och alla har närvarat vid en genomgång så går halva gänget och alla hundar iväg. En förare till vardera hund följer med och den andre stannar kvar på A-stationen, som ibland kallas ”kärringstationen”. På den får nämligen oftast familjens barn också närvara.

Med ut går även två skyttar som placeras ut på två olika ställen på det som kallas ”grundsträckan”. I appellklassen har man inga skyttar och grundsträckan är mycket kortare än i övriga klasser. Appellhundar tävlar därför själva, utan de andra. Övriga klasser tävlar med alla andra men endast mot de som är i samma klass! Grundsträckan är 1200 meter och därute upprättas en ”B-station”.

Alla hundar får en ny uppbindningsplats och man förbereder för första ”skicket”. Det är nästan alltid så att elithundarna får gå först.

Zäta och husse Mattias är redo för skick

Hundarna skickas med 3 minuters mellanrum tillbaka ner till A och när alla hundar sprungit iväg så packar man ihop allt och knatar vidare till ”C-stationen”. Alla hundar är (förhoppningsvis) under tiden man förflyttar sig nere på A-stationen och har alltså ingen aning om vart den andre föraren tar vägen. Förlängningarna är mellan 400-500 meter. När C-stationen är klar så skickas hundarna från A upp till C, grundsträckan är känd för hundarna men då de kommer till B så måste de alltså använda sitt otroliga luktsinne och spåra själva vidare till C för att hitta sin andre förare. Som hjälp så droppar en av arrangörerna mjölksyra blandat med vatten för att hundarna ska veta vilken trupp de ska följa. Rapporten har som sagt sitt ursprung från militären och om truppen delades eller någon annan trupp korsade så måste ju hunden få hjälp med vart den skulle ta vägen, därav mjölksyran. Civilt vet jag att mjölksyran också fyller sin funktion, framförallt då exempelvis scouter eller orienterare rört sig i samma område som rapporträningar och tävlingar.

Då hundarna anlänt till C-stationen är tävlingen över för lägreklass hundarna, men de och förarna får ändå hänga med på nästa förflyttning! Efter ett tag så skickas nämligen övriga hundar ner till A igen, och där nere så är högreklass över. Elithundarna får vänta på A-stationen medan förarna och nu även lägreklass hundarna går vidare till ”D-stationen”. När den är klar och hundarna fått vila nere på A så skickas elithundarna åter. Denna gång ska de ta sig igenom B men nu även en C-station och klara sista förlängningen upp till sin förare på D. Glädjen brukar vara stor då hundarna kommer och sammanlagt har en elithund sprungit 6,1 kilometer! Då rapportdelen är över väntar som vanligt lydnad och budföring eller uppletande.

Om du vill pröva på rapporten med en kompis eller en annan familjemedlem så hör efter om ni inte kan få följa med och se på en träning eller tävling. Rapportförare brukar vara mycket sociala och trevliga och bra tips utdelas ofta frikostigt av veteranerna!

Träningstips

Jag har talat med ett par av Sveriges mest meriterade rapporthunds förare och här kommer en sammanställning av hur de ser på rapporträning och hur de själva tränar/lägger upp sina övningar.

Sanna har precis tagit emot sin Ila och lämnar hylsan till tävlingsledaren

De flesta börjar sin rapporträning själva, utan andra ekipage. Först när hunden är genomtränad och säker på vad den ska göra så är det lämpligt att börja träna med andra likasinnade. Då kan man tillsammans utveckla och öka svårigheterna för hundarna.

De första övningarna

Susanna Markenbrand och Hans From börjar rapporträningen med att lära hunden momentet budföring på en appellplan. Sen använder de samma typ av övning fast flyttar ut den i skogsterräng. Redan från början använder de alla rapportattributen och packar varsin ryggsäck med halsband, koppel, liggunderlag (ej nödvändigt men trevligt för hunden), vattenskål, matskål (duger bra med små plastbrukar eller liknande). De tar även med sig ett tjänstetecken och eventuellt ett rapporthalsband med hylsa (när man börjar tävla sen bör man ta med sig flera tjänstetecken och hylsor ifall hunden skulle tappa något på en av sträckorna).

Sen väljer de ut en passande sträcka i fin skogsterräng med fri sikt cirka 100 meter. Binder upp hunden vid ett träd, lägger ut ett liggunderlag, sätter på tjänstetecken, häller upp lite vatten i en skål och gör det "mysigt" för hunden. Här skapar de tillsammans A-stationen.

Den förare som ska gå ut till B-stationen kopplar loss hunden och går iväg utmed sträckan (se till att ett halsband plus koppel blir kvar på A). A-föraren kan locka lite på hunden och hålla upp en matskål med lite gott godis i. Hunden ska motvilligt gå med mot B, draget ska finnas mot föraren på A-stationen.Väl ute på B-stationen sätter man ner hunden vid sidan i riktning mot A och väntar en liten stund. När hunden har full koncentration ner mot A-stationen tar man av koppel och halsband, sätter på rapporthylsan om man vill det (annars kan man ta det momentet i senare i inlärningen) och säger "marsch", vilket alltså redan är ett bekant ord för hunden från träningen i vanlig budföring. Om hunden inte springer ska B-föraren vara passiv och låta A-föraren locka/vissla.

När hunden kommer fram till A ska den bli hjärtligt mottagen med klappar och godisskål. Man sätter på halsband och koppel och efter en stund blir A-föraren mer tråkig och passiv och sätter hunden vid vänster sida. Om hunden visar intresse för B-föraren kopplar man loss och skickar den, annars kan B-föraren ropa lite. Sen upprepas samma välkomstprocedur vid B-stationen och slutligen går B-föraren och hunden tillsammans tillbaka till A-stationen. Återigen stor välkomstcermoni.

Under min telefoninterjuv med Sanna fick jag även reda på att de konditionstränar sina hundar ofta och variationsrikt. Cykling, waterwalk, sandtags övningar och intervall träning är några former av fysisk träning de sysslar med –förutom rapporträningen!

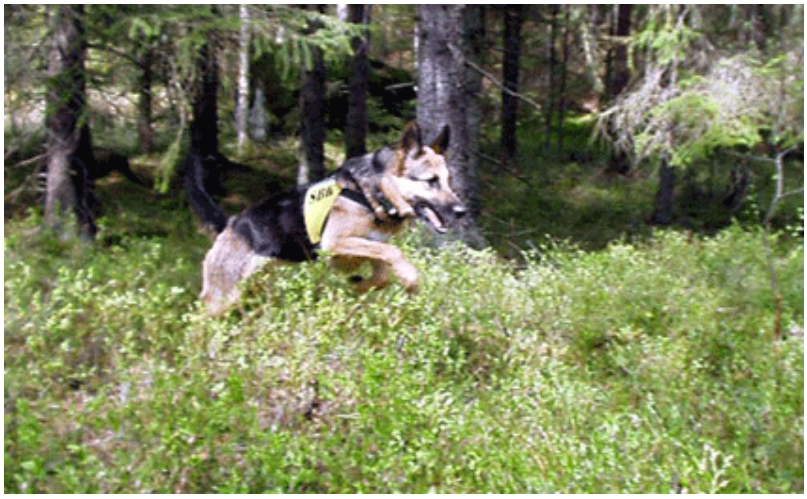

Demonens Ila forcerar fram, utrustad med skynke och hylsa

Sanna anser att en bra rapporthund bör ha mycket flockkänsla i sig, vilja att hålla ihop och hålla rätt på sin flock. Det är även bra om hunden har jaktkamplust för att bygga motivationen på. När deras hundar är väl genomtränade så kan Sanna och Hans ibland flytta på A-stationen för att hålla fart och motivation uppe. De kan också göra träningen svårare och mer koncentrationskrävande för hunden. Nämnas kan att de ibland placerar ut människa och ibland även med hund längs sträckan och i förhand kommer överens med personen hur den ska agera. Allt för att vara så väl förberedda som möjligt för att lyckas på tävling.

Anna Petterson, som tävlade mycket med Certs Croft och Simba, anser att det viktigaste i all rapporttträning är att hålla uppe motivationen hos hunden hela tiden. Hon tränar med mycket ”flockövningar” och ”motivationsövningar”. Olika metoder Anna har för att stärka flockkänslan:

”Ellipsen”; Förarna går ut sida vid sida och har hunden helt lös. Efter ett tag går förarna snett ut, ifrån varandra och låter hunden få springa fritt emellan dem. När hunden kommer fram ges belöningar. Därefter låter man hunden vara så att den kan springa till den andre föraren. Efter ett tag går man så att man närmar sig varandra igen och tills slut går man sida vid sida. Anna anser det vara lagom att göra om ”ellipsen” 3-4 gånger per träningstillfälle, se bild.

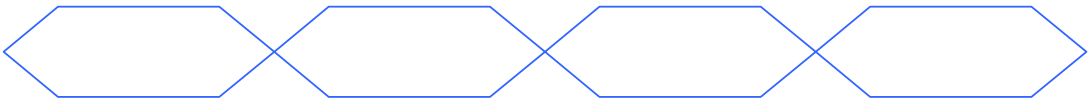

Anna tränar först på öppen mark så att båda förarna kan se hunden sen tränar man i skogen och ökar avståndet mellan varandra. Denna metod gör att hunden känner att den får ihop sin flock igen då man kommit ifrån varandra. -Belöningen blir att hunden lyckas få ihop flocken på egen hand.
Denna övning börjar man med redan vid 10 -12 veckors ålder om man redan då vet att man ska träna rapport. Valpträningen endast i lätt terräng och med korta avstånd för att öka valpens flockkänsla (ett par gånger max).

”gå ifrån”; Förarna går ifrån varandra och när man är ca 75-100 meter bort vänder man och går emot varandra igen. Hunden får springa fritt emellan och jobba ihop flocken. Man tränar även på att hunden springer emellan sina förare när de är på väg bort från varandra. Ingen ögonkontakt med hunden då man går ifrån om det inte behövs.

Om hunden föredrar någon av förarna är det viktigt att man tänker på att stärka gemenskapen mellan den andre och hunden. Till exempel med bättre godis hos den förare som ska förstärkas eller kraftigare och roligare beröm.

Anna tränar mycket med att dela upp momentet i små bitar. Uppbindning, framföring, signaler, förlängningar och till och med att springa tränas först separat och byggs sedan in i momentet allt eftersom.

Uppbindning; Attributen (filt, koppel, ryggsäck, hylsa, täcke mm) införs från början i träningen. I början får hunden ligga eller sitta ett mycket kort tag vid ett träd sen gör man en kort budföring. Båda förarna är synliga för hunden. Målbilden är att hunden skall klara att sitta uppbunden i 45 minuter mellan skicken innan man startar på tävling. Hunden ska klara vara så koncentrerad att den kommer ihåg vad den ska göra efter så lång tid. Då är man är uppe på så lång tid har man inte synliga förare och normal lång tränings sträcka, 600-900 meter som längst, inklusive förlängningar.

Framföring; Ingen uppbindning när framföring introduceras, den ena föraren går i väg med hunden 50-60 meter vänder upp och gör en kort framföring med att sitta ett par sekunder sen får hunden springa. Tänk på att ha tyst och lugn hund innan sändandet.

Springandet; Hunden skall alltid ha högsta möjliga fart emellan stationerna. Anna tränar alltid på lättsprungen mark. Dels för att hunden ska få in ”rätt tempo i benen” dels för att undvika skador. Svårsprungen terräng anser hon är avmotiverande. Anna tränar aldrig fullsträcka, högst 700-900 meter som längst på grund av att det ska kännas lätt, hunden ska bibehålla farten hela tiden utan att bli trött.

Störningsträning; Hunden ska grundtränas noggrant innan störningar läggs in i träningen. Anna tycker att den ska kunna sitta/ligga stilla och tyst, springa 500 meter och klara 4-5 skick när man börjar lägga in störningar. Anna börjar med att ha en ”dummyhund” med. En hund som sitter uppbunden och tyst vid stationen och inte springer. Man kan gärna ha en sådan hund på vardera station. Dessa hundar kan senare vara mycket aktiva på stationerna träna lydnad, skall och leka med sin förare. Hunden ska fortfarande kunna koncentrera sig på sin uppgift (att springa till den andra stationen vad som än händer i omgivningen). Om problem skulle uppstå och hunden inte vill springa tar Anna till ”tittupp”, men går alltid tillbaka helt innan hunden skickas.
När hunden klarar att springa med störande omgivning på stationerna bygger hon på med att en rutinerad hund får springa först. Aldrig två hundar ute samtidigt i träning. Hon tränar hellre möte med andra hundar under kontrollerade former på en stig.

Förlängningar; Anna tränar mycket små förlängningar i början, ca 20 meter långa. Mjölksyreförlängningar övar hon först då hunden är väl genomtränad på att kunna ta förlängningar. Hon tränar aldrig längre förlängningar än 350-400 meter, lägger hellre in någon svårighet.

Hinder på sträckan; Naturliga hinder på sträckan tränar hon också planerat. Hon ser till att en station finns i närheten så att en förare kan se hur hunden löser problemet. Hon är inte rädd för att använda sig av ”tittupper” för att hjälpa hunden.

Anna poängterade att man skall ha löst ”hela rapporten” innan man startar på en tävling. Hunden skall vara så genomtränad och vid så god kondition att den med mycken liten sannolikhet inte skulle klara sig på tävling. Dels för att vara rättvis mot hunden dels för att slippa problem som man inte vet vad de beror på. Eftersom Anna är så noga i sin träning och delar upp rapporten i små bitar har hon metoder och för hunden kända övningar att falla tillbaka på om problem uppkommer.

Översiktsbild på A-stationen under SM:et 2005. Rapport är bruksgrenen som även funktionshindrade har möjlighet att konkurrera själva i på hög nivå!

Pekka Stenari bygger också sin rapporttträning på motivation. Han börjar med att skicka hunden på ett öppet fält som vid inlärning av budföring. Efter ett par träningstillfällen försöker han lägga en kulle eller kurva mellan förarna så att hunden inte ser den ena när han är hos den andra. Han tränar först i ostörd miljö tills han vet att hunden klarar att springa. Ganska tidigt lägger han in förlängningar och störningar. Förlängningarna behöver inte vara långa, det viktiga är att man inte står kvar på samma ställe. Han anser även att det är viktigt att man från början gör fyra eller fler skick. Han tycker att man får pröva och går det inte så får man göra nåt annat.

Pekka använder sig ibland av ”tittupper” eller rop för att nå önskat resultat, hur mycket motivationshöjande åtgärder man ska göra beror helt på hunden.

När Pekka är ute på promenader med sin hjälpförare går de med ca 200-300 meters mellanrum så hunden får springa emellan dem. Han går alltid långa promenader i skogen så att hunden får god kondition, på sommaren får hans hundar simma mycket. Zaffi och nya hunden BoBo har fått nya hjälpförare ett par gånger och då har Pekka låtit hunden vara mycket med den nya hjälparen. Om hunden någon gång misslyckas gör Pekka inte någon affär av saken. Han menar att många lätt skapar sig problem genom att de ska träna ”svårt” med sina hundar.

Pekka poängterar att man måste öva långa liggtider innan man startar på tävling, det är oftast där hundarna brister. Kunna ligga stilla länge och ändå veta vad som ska göras.

Fortsatt träning/Utveckling

Anna-Lena Wendt övade mycket frispår med sin Humle, så kallad ”utskicksträning” och hon hade då med alla attribut. Hon tränade alla stationer som vanligt för att hunden skulle koppla ihop övningen med rapporten. En variant på utskicksträning är ”omlottkörning”. Förarna och hunden samlas gemensamt i skogen. Förare 1 går iväg och hunden skickas för att själv spåra upp denne. Förare 2 ansluter sedan (fördel med snitslar så att man hittar fram) och när flocken är samlad går förare 2 iväg och så vidare..

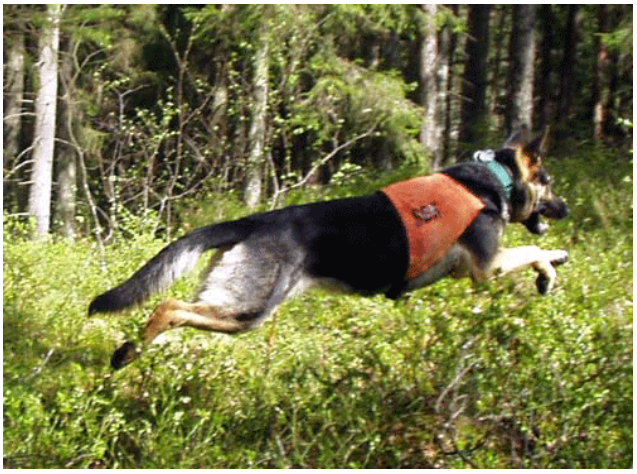

Demonens Paxxa på väg till sin husse.
Undrar vad Sanna har skrivit för meddelande och lagt i hylsan?!

Anna-Lena bygger på träningen stegvis och hon gav några kommentarer att tänka på;

- Vinklar tidigt i träningen.
- Lättsprungen terräng men undvik stigar vid inlärning.
- Variera terräng, glöm inte att träna terrängskiften. De kan ställa till det för orutinerade hundar.
- Var noga med allting, även detaljer. Acceptera aldrig att hunden gnäller vid stationer exempelvis. Lägg in krav på korrekt stationsuppträdande tidigt. Om kraven på korrekt uppträdande minskar hundens lust att springa bör man ta detta som en varningssignal att motivationen inte är på topp.
- Öva mycket frispår så att hunden använder näsan, inte bara springer.
- Öva mycket med motivation. En motivationshöjande metod är att ”flytta med” A-stationen. Man går upp och möter hunden halvvägs från B-stationen då den skickas från C eller D. ”Tittupper” kan också höja motivationen hos hunden.
- Träna med ”vida” stationer (fler hundar).
- Träna med långa förlängningar så att hunden skyndar sig igenom gamla stationer.
- Mycket fysisk träning. Hunden skall ha god kondition. Anna-Lena cyklar mycket, går i fri terräng och kör ”back-träning” uppför.
- Var mycket noga med att värma hunden ordentligt och stretcha den efter träning.

Litteratur om rapporthundsträning

Det finns tyvärr inte så många böcker i ämnet men jag rekommenderar varmt

Rapporthunden av Inki & Roland Sjösten.

Boken är mycket innehållsrik och beskriver mycket detaljerat allt från inlärning till problemhantering. Den beskriver dessutom målsättningarna med en bra rapporthund, snabbhet, uthållighet, tystnad och störningskänslighet. Krav på förarna är enligt författarna kunskap, tid, intresse, ansvarskänsla, fantasi, uthållighet och vilja.

Boken beskriver utförligt hur man kan stegra momentet och delar in det i bitarna; förövningar, grundövningar, sträcklängder, stationsuppträdande, förlängningar och störningar. Detta är en bra bok att läsa innan ni börjar träna!

Tänk på att lösa hela rapporten, inte skynda fram!

Man skall helst ha löst alla bitar i rapportmomentet innan man ens börjar tänka på att tävla. Man är inte rättvis mot sin egen hund eller sina medtävlande om man startar för tidigt. Skynda långsamt och Lycka till!

Demonens Ila har skyndat fort fram på tävlingsbanan men långsamt i träningen, därför är hon en säker rapporthund!